

Ketenroadmap

Voedselverlies

2015 – 2020

Vlaanderen
verbeelding werkt

BOERENBOND
trouw aan land- en tuinbouw

Vlaanderen
Federatie Voedingsindustrie

comeos
Vlaanderen

Unie Belgische
Union Belge du Catering

VERSTERKT ONDERNEMERS

O I V O

Onderzoeks- en Informatiecentrum
van de Verbruikersorganisaties

Voorwoord

Op 31 maart 2014 vond de officiële ondertekening plaats van de gezamenlijke engagementsverklaring 'Samen tegen Voedselverlies'. De engagementsverklaring is een gezamenlijk initiatief van de Vlaamse Regering, de ketenpartners Boerenbond, FEVIA Vlaanderen, Comeos Vlaanderen, Unie Belgische Catering, Horeca Vlaanderen en het Onderzoeks- en Informatiecentrum van de Verbruikersorganisaties (OIVO).

We lanceerden een oproep aan bedrijven, organisaties en stakeholders uit de keten om de engagementsverklaring te onderschrijven en acties te ondernemen om voedselverliezen tegen te gaan. De 'Voedselverliescoalitie' telt intussen 54 leden. Unizo is één van de organisaties die de engagementsverklaring onderschreven.

De Vlaamse overheid, haar ketenpartners en OIVO werkten in het Vlaams Ketenplatform Voedselverlies constructief samen aan een ketenroadmap voedselverlies. Vandaag, een jaar na de ondertekening van de engagementsverklaring, stellen wij u met trots het resultaat voor van het geleverde werk.

De komende vijf jaar voeren we 9 actieprogramma's uit, bestaande uit 57 acties om voedselverliezen in de keten terug te dringen en maximaal te valoriseren. Gezamenlijk maken we de omschakeling van voedselverlies naar voedselwinst!

Boerenbond
Piet Vanthemsche, voorzitter

FEVIA Vlaanderen
Claire Bosch, secretaris
generaal

Comeos Vlaanderen
Jan Delfosse, directeur-
generaal

Unie Belgische Catering
Michel Croisé, voorzitter

Horeca Vlaanderen,
Danny Van Assche,
afgevaardigd bestuurder

Unizo,
Jan Sap, directeur-generaal

Onderzoeks- en
Informatiecentrum van de
Verbruikersorganisaties,
Christel Verhas (Gezinsbond),
lid Raad van Bestuur

Voor de Vlaamse Regering,

Vlaams minister van Omgeving,
Natuur en Landbouw
Joke Schauwilege

Vlaams minister van Binnenlands Bestuur,
Inburgering, Wonen, Gelijke kansen en
Armoedebestrijding Liesbeth Homans

Brussel, 3 april 2015

Situering

Voedselverlies staat al enkele jaren op de agenda van de keten, overheid en samenleving. Dagelijks zien nieuwe initiatieven hieromtrent het levenslicht. De keten en de Vlaamse overheid hebben reeds verschillende initiatieven genomen om voedselverliezen in kaart te brengen, terug te dringen en hoogwaardig te valoriseren. Dit gebeurde in nauwe samenwerking tussen de ketenpartners, de overheid en de stakeholders.

In het voorjaar van 2014 drukten de ketenpartners Boerenbond, FEVIA Vlaanderen, Comeos Vlaanderen, Unie Belgische Catering en Horeca Vlaanderen samen met de Vlaamse overheid en OIVO, het Onderzoeks- en Informatiecentrum van de Verbruikersorganisaties, de wens uit om “een vrijwillig en ambitieus engagement op te nemen om de komende jaren via duurzaam volgehouden inspanningen voedselverlies verder terug te dringen”¹.

In maart 2014 werd dit engagement geofficialiseerd met de ondertekening van de gezamenlijke engagementsverklaring ‘Samen tegen Voedselverlies’, uitgewerkt in het Vlaams Ketenplatform Voedselverlies. In de engagementsverklaring formuleren de initiatiefnemers de volgende ambitie:

“We willen voedselverliezen doorheen de gehele keten (productie, verwerking, distributie, bereiding en consumptie) zoveel mogelijk beperken en maximaal valoriseren, met de cascade van waardebehoud als leidraad en in lijn met de Europese doelstellingen. We vertrekken van een gemeenschappelijke visie en zetten ons engagement om in acties.”

De engagementsverklaring gaf vorm aan een gemeenschappelijke én positieve visie op de uitdaging van voedselverlies doorheen de keten. Zes prioritaire acties vormen de fundamenteën van de gezamenlijke aanpak van voedselverlies in Vlaanderen. De engagementsverklaring stelt een Ketenroadmap Voedselverlies 2020 in het vooruitzicht:

“Met deze verklaring en de reeds gevoerde inspanningen als basis, stellen de leden van het Vlaams Ketenplatform Voedselverlies, in overleg met de stakeholders een Ketenroadmap Voedselverlies 2020 op. In deze roadmap formuleren we een strategie en doelstellingen en leggen we acties vast op schakel- en ketenniveau, om voedselverliezen zoveel mogelijk te beperken en maximaal te valoriseren, in lijn met de Europese doelstellingen.”

Tussen april 2014 en maart 2015 werkten de ketenpartners, OIVO en de Vlaamse overheid in het Vlaams Ketenplatform Voedselverlies aan de ketenroadmap. Allereerst werd een plan van aanpak overeengekomen, bestaande uit drie fases. In de eerste fase gingen de ketenpartners en de Vlaamse overheid elk apart aan de slag om voorstellen tot acties te formuleren. Daarbij werden ook de stakeholders van de keten geconsulteerd. Parallel werden drie prioritaire stakeholdergroepen geraadpleegd om input te geven: het maatschappelijk middenveld, lokale actoren en sociale organisaties. De tweede fase stond in het teken van de integratie en de opmaak van gezamenlijke acties en afspraken. Ook werd de governance, nodig voor de uitvoering van de ketenroadmap, uitgetekend. In een derde fase konden de reeds betrokken stakeholders feedback geven. Het ontwerp van ketenroadmap werd gefinaliseerd en het proces werd afgerond met een formalisering. Het resultaat heeft u nu in handen.

¹ Engagementsverklaring ‘Samen tegen Voedselverlies’ (2014)

De ketenroadmap van de ketenpartners, OIVO en de Vlaamse overheid geeft uitvoering aan de intentie om gezamenlijk een beleid te voeren gericht op de preventie en valorisatie van voedselverliezen in de periode 2015-2020. De Vlaamse overheid, de ketenpartners en OIVO hebben bewust gekozen voor samenwerking en synergie.

De ketenroadmap is het gezamenlijke antwoord van de Vlaamse overheid, de ketenpartners en OIVO op de maatschappelijke vraag om de problematiek ter harte te nemen en is tevens het antwoord op de vraag van internationale en Europese overheden om een passend beleid te ontwikkelen.

De ketenroadmap geeft ook invulling aan het 'Actieprogramma 1: preventie van voedselverliezen' in het kader van het (ontwerp) Actieplan Duurzaam beheer van biomassa(rest)stromen 2015-2020 (OVAM).

Met deze ketenroadmap geeft de Vlaamse Regering uitvoering aan de resolutie betreffende voedselverspilling en onnodige voedselverliezen van het Vlaams Parlement².

De ketenpartners zijn sectororganisaties die zich niet enkel engageren als organisatie, maar ook als sector:

- Als trekker/partner van bepaalde acties engageren de ketenpartners zich om deze acties te trekken/mee uit te voeren.
- Als sectororganisatie engageren ze zich om hun leden aan te zetten om acties te ondernemen of aan acties mee te werken. De bedrijven kiezen zelf welke acties ze ondernemen.

Het engagement van de ketenpartners en de Vlaamse overheid geldt voor de gehele periode 2015-2020. Sommige acties werden al opgestart tijdens de opmaak van de roadmap (in 2014 - 2015). Na de officiële lancering van de roadmap, kunnen nog bijkomende acties geformuleerd worden. De ketenroadmap staat de ketenpartners, OIVO en de Vlaamse overheid niet in de weg om bijkomende initiatieven te ondernemen of samenwerking met externen op te starten.

Bovendien geeft de ketenroadmap geen volledig overzicht van alle acties die de ketenpartners, OIVO en de Vlaamse overheid ondernomen hebben/ondernemen of waar zij momenteel al hun medewerking aan verlenen. Initiatieven van derden om voedselverlies tegen te gaan worden aangemoedigd. Bedrijven, organisaties en stakeholders uit de keten worden aangemoedigd om de engagementsverklaring te onderschrijven en actie te ondernemen (zie 'Governance', titel 'Verbreden Engagement').

² Resolutie betreffende voedselverspilling en onnodige voedselverliezen, stuk 163 (2014-2015) – Nr. 4, ingediend op 17 december 2014, <http://www.vlaamsparlement.be/Proteus5/showParlInitiatief.action?id=936687>

Doelstellingen

Wanneer een grondstof of een product de bestemming menselijke voedselconsumptie krijgt, spreken we van een voedselgrondstof of -product. Een voedselgrondstof of -product bestaat uit voedsel (eetbare biomassa) en nevenstromen (niet-eetbare biomassa, bv. schillen of beenderen). Wanneer voedsel verloren gaat voor menselijke consumptie, om welke reden dan ook, spreken we van voedselverlies.

We hanteren als definitie:

“Voedselverlies is elke reductie in het voor menselijke consumptie beschikbare voedsel dat in de voedselketen, van oogst tot en met consumptie, plaatsvindt³”

Wereldwijd gaat naar schatting een derde van al het geproduceerde voedsel verloren⁴. Ook in Vlaanderen gaat er voedsel verloren. De totale stroom voedselverlies én nevenstromen in de keten in Vlaanderen wordt geschat op 1.936.000 tot 2.290.000 ton of 314 tot 372 kilogram per capita⁵. Voedselverlies komt voor in elke schakel van de keten, o.a. landbouw en visserij, voedingsindustrie, distributie, horeca en catering en de consument.

De preventie van voedselverliezen is vanuit verschillende invalshoeken noodzakelijk. Vanuit een ethisch perspectief is verlies en verspilling onaanvaardbaar, want het vormt een structureel probleem in het bereiken van mondiale voedselzekerheid. Voedselverlies heeft zware financiële implicaties en betekent een verlies aan hoogwaardige en schaarser wordende grondstoffen. Voedselverlies brengt een onnodige impact op het milieu met zich mee. Zowel voedselverlies, indien het niet vermeden kan worden, als nevenstromen kunnen op een of andere manier gevaloriseerd worden. Het doel is om die stromen zo hoog mogelijk op de cascade van waardebehoud te krijgen.

Cascade van waardebehoud:

- Voorkomen van voedselverlies aan de bron
- Toepassen voor humane voeding
- Inzetten voor veevoeder of dierenvoeding
- Inzetten als grondstoffen in de niet-voedingssectoren van de industrie
- Verwerken tot meststof door vergisting en/of compostering
- Inzetten voor het opwekken van energie

Het belang en de urgentie van de problematiek is voor iedereen duidelijk. De preventie van voedselverlies is dan ook opgeklommen tot een prioritaire doelstelling om diverse maatschappelijke uitdagingen aan te pakken. De preventie van voedselverlies biedt enorme opportuniteiten, voor de samenleving, de bedrijven en burgers. Zo kan voedselverlies een verhaal zijn met een positieve dynamiek, want we kunnen problemen omzetten in opportuniteiten. Van verlies naar winst!

³ Synthesedocument ‘Voedselverlies in Vlaanderen’ (IWV, 2012)

⁴ ‘Global food losses and food waste – Extent, causes and prevention’ (FAO, 2011)

⁵ ‘Voedselverlies in Ketenperspectief’ (OVAM, 2012)

De gezamenlijke visie van de ketenpartners, OIVO en de Vlaamse overheid, beschreven in de engagementsverklaring, is gestoeld op drie principes:

- Gedeelde verantwoordelijkheid van alle schakels van de keten en de Vlaamse overheid
- Preventie als uitgangspunt, cascade van waardebehoud als leidraad
- Samenwerking en overleg

De ketenpartners, OIVO en de Vlaamse overheid schuiven als lange-termijndoelstelling naar voren om voedselverliezen in Vlaanderen met 30% te verminderen tegen 2025.

De ketenpartners, OIVO en de Vlaamse overheid streven ernaar om gezamenlijk de voedselverliezen in Vlaanderen met 15% te verminderen tegen 2020 (inspanningsverbintenis) en roepen alle actoren op om de doelstelling te helpen realiseren.

De ketenroadmap geeft aan welke bijdragen de ketenpartners, de Vlaamse overheid en OIVO hieraan leveren.

Jaarlijks, te beginnen vanaf 2016, stelt de Vlaamse overheid in samenwerking met de ketenpartners, een rapport op over de vooruitgang van de uitvoering van de Ketenroadmap.

Actieprogramma's

De ketenpartners, OIVO en de Vlaamse overheid stellen in deze ketenroadmap negen actieprogramma's voorop met telkens een gemeenschappelijke doelstelling. Om deze doelstellingen te behalen, worden concrete acties uitgevoerd. We vermelden bij de acties telkens de inhoud en doelstelling van de actie, wie de actie uitvoert, een trekker (onderlijnd), zoveel als mogelijk een timing en indien mogelijk ook hoe we de doelstelling opvolgen. Naargelang de omvang of mate van concretisering wordt de actie verder opgesplitst in deelacties.

Overzicht actieprogramma's

Actieprogramma 1: De bedrijven in de keten ondersteunen om voedselverliezen tegen te gaan	8
Actieprogramma 2: Samenwerking in de keten leidt tot minder voedselverlies	10
Actieprogramma 3: Bedrijven sensibiliseren, inspireren en engageren tegen voedselverlies	11
Actieprogramma 4: Personeel opleiden om voedselverliezen te voorkomen	15
Actieprogramma 5: Consumenten sensibiliseren, inspireren en engageren rond voedselverlies	16
Actieprogramma 6: Nieuwe samenwerkingsmodellen tussen reguliere en sociale economie	19
Actieprogramma 7: Het schenken van voedseloverschotten promoten en faciliteren	21
Actieprogramma 8: Onderzoek ondersteunt keten en overheid	22
Actieprogramma 9: Meten is weten, voor bedrijf en beleid	23

Actieprogramma 1: De bedrijven in de keten ondersteunen om voedselverliezen tegen te gaan

Door bepaalde processen en manieren van werken (praktijken) anders aan te pakken, kunnen de verschillende schakels in de keten voedselverliezen reduceren. Voor bedrijven is het niet altijd evident om acties rond voedselverlies op poten te zetten, bv. door een gebrek aan informatie, te weinig tijd of beschikbare financiële middelen.

Meer inzicht in de bedrijfsspecifieke situatie en concrete en zinvolle handelingsperspectieven kunnen bedrijven helpen de verliezen nog meer terug te dringen. De keten en de Vlaamse overheid kunnen bedrijven hierin ondersteunen. Monitoring is essentieel om voedselverliezen te kunnen terugdringen (meten is weten) en voor de bewustwording bij bedrijven. Daarnaast kunnen bedrijven zelf concreet aan de slag gaan als ze de juiste instrumenten in handen hebben. Vanuit bestaande beleidskaders kan de Vlaamse overheid inspanningen op het vlak van preventie van voedselverlies in de bedrijven en sectoren faciliteren.

Gemeenschappelijke doelstelling

De ketenpartners en de Vlaamse overheid ontwikkelen en promoten voor de verschillende sectoren van de keten meet- en doe-instrumenten op maat van de bedrijven en sectoren om voedselverliezen te meten en te verminderen. De Vlaamse overheid zorgt voor financiële ondersteuning voor de ontwikkeling en het gebruik van deze instrumenten. De ketenpartners staan de overheid bij in de uitwerking van deze instrumenten en zorgen voor de promotie van deze instrumenten bij de bedrijven. De Vlaamse overheid gebruikt actief haar bestaande beleidskaders om reductie in voedselverlies in de sectoren en de keten te faciliteren.

Acties

1. FEVIA Vlaanderen, Flanders' FOOD (het innovatieplatform van de voedingsindustrie) en de Vlaamse overheid werken een gratis voedselverliesconsultancy uit voor voedingsbedrijven. De doelstelling van deze actie is een geschikt kanaal te vinden waardoor een voedselverliesaudit met advies op maat kan worden aangeboden aan de voedingsbedrijven. De actie werd reeds opgestart in 2014 en loopt minstens door tot eind 2015. De actie wordt opgevolgd via het aantal bedrijven dat intekent op de consultancy.
 - 1.1. De Vlaamse overheid (Agentschap Ondernemen/OVAM) financiert de materialenscan voor kmo's (tot 500 werknemers). Op vraag van FEVIA Vlaanderen en Flanders' FOOD wordt – specifiek voor voedings-kmo's – de voedselverliesaudit mee opgenomen bij de uitvoering van de materialenscan. Deze voedselverliesaudit werd uitgewerkt binnen het project 'Voedselverlies' van FEVIA Vlaanderen, gefinancierd door het Agentschap Ondernemen in het kader van het Nieuw Industrieel Beleid (NIB). Subsidies voor de materialenscan zijn (voorlopig) voorzien tot eind 2015.
 - 1.2. FEVIA Vlaanderen promoot deze ondersteuning bij haar voedingsbedrijven.
 - 1.3. Flanders' FOOD promoot de scans bij agrovoedingsbedrijven. Ze begeleidt de scans en zal de deelnemende bedrijven adviseren om voedselverliezen in productie-eenheden terug te dringen. Adviezen zullen onder meer putten uit de ervaring van FEVIA Vlaanderen (NIB-project 'Voedselverlies') en uit ervaringen van Flanders' FOOD (in het kader van technologie-adviezen, projecten, enz.). Grotere vragen kunnen invulling vinden door middel van bedrijfsspecifieke projecten en activiteiten binnen de werking van

Flanders' FOOD in het kader van het Platform Duurzaamheid, Themagroep Voedselverliezen (brainstorms, workshops, projectideeën, ...).

- 1.4. FEVIA Vlaanderen en Flanders' FOOD stellen de voedselverliesaudit (opgesteld binnen het NIB-project 'Voedselverlies') gratis ter beschikking voor bedrijven die er zelfstandig mee aan de slag willen gaan.

2. Horeca Vlaanderen vraagt aan Guidea, het Kenniscentrum voor Horeca en Toerisme, om in 2016-2018 bruikbare tools voor horecaondernemers te ontwikkelen.

3. De Vlaamse overheid (ILVO) en Boerenbond ondersteunen technologische innovatie om voedselverliezen bij landbouwbedrijven terug te dringen en nevenstromen hoogwaardig te valoriseren.
 - 3.1. De Vlaamse overheid (ILVO) brengt doorbraak- of hefboomtechnologieën in kaart.
 - 3.2. De Vlaamse overheid (ILVO) en Boerenbond inventariseren opportuniteiten en knelpunten op het vlak van investeringen in technologie.
 - 3.3. Boerenbond informeert Flanders' FOOD over ketenoverschrijdende opportuniteiten. Relevante agrofoodthema's worden meegenomen in het Flanders' FOOD Platform Duurzaamheid als input voor activiteiten, waaronder projecten, waarbij voedingsindustrie en landbouw samenwerken. Als er een link is met verwerking tot voeding en het om schakeloverschrijdende thema's gaat, stelt Flanders' FOOD zijn technologieadviseurs ter beschikking om de beoogde technologie-introductie zoveel mogelijk schakeloverschrijdend te maken.
 - 3.4. De Vlaamse overheid (Departement Landbouw en Visserij) bekijkt de ondersteuningsmogelijkheden om investeringen in voedselverliestechnologieën financieel te ondersteunen via het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF).

4. Unie Belgische Catering (UBC) bespreekt (in samenwerking met haar leden) met het FAVV de afspraken over hygiëne en aansprakelijkheid in verband met het valoriseren van voedseloverschotten (tweede helft 2016). Ze bekijken samen onder welke voorwaarden schenking aan voedselbanken, 'doggybags' of 'restorestjes' voor klanten,... mogelijk is. Indien relevant wordt dat ook in overleg met Horeca Vlaanderen gedaan. De verdere stappen (bv. opstellen van richtlijnen) hangen af van de conclusies van het overleg.

5. De Vlaamse overheid (OVAM) werkt een doe-boek uit voor de horeca en catering waarmee bedrijven hun voedselverlies op eenvoudige wijze in kaart kunnen brengen en handelingsperspectieven hebben om kostenbesparend aan de slag te gaan (2015). Horeca Vlaanderen en UBC worden hierbij betrokken.

6. De Vlaamse overheid (Flanders Logistics-consulenten) geeft logistiek advies aan bedrijven of samenwerkingsverbanden tussen actoren binnen de keten met oog op kosten- en CO₂-reductie. De consulenten van Flanders Logistics helpen bedrijven om opportuniteiten voor logistieke efficiëntieverbeteringen te detecteren. Een optimale logistiek kan bijdragen aan de reductie van voedselverliezen.

7. De Vlaamse overheid (Departement Landbouw en Visserij) biedt via de Gemeenschappelijke Marktordening Groenten en Fruit ondersteuning voor de producentenorganisaties om een

goed marktbeheer mogelijk te maken en overschotten zoveel mogelijk te vermijden. De Vlaamse overheid (Departement Landbouw en Visserij) onderzoekt op welke manier de preventie van voedselverlies en hoogwaardige valorisatie van overschotten geïntegreerd kan worden in het bestaande beleidskader en in beleidsplannen (2015).

8. Met de uitvoering van het actieplan "Selectief Vissen Doet Leven", het centraal stellen van selectief vissen in het nieuwe Operationeel Programma (in het kader van het Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Zeevisserij) en de samenwerking met andere lidstaten ter voorbereiding van regionale teruggooiplannen, begeleidt en ondersteunt de Vlaamse overheid (Departement Landbouw en Visserij) de visserijsector om selectiever te vissen en discards terug te dringen. Hiermee draagt de Vlaamse overheid bij aan de verduurzaming van de visserijsector en bereidt ze de sector voor op de geleidelijke invoering van de aanlandingsplicht (voor demersale soorten) vanaf 1 januari 2016 die deel uitmaakt van het nieuwe Gemeenschappelijk Visserijbeleid.

Actieprogramma 2: Samenwerking in de keten leidt tot minder voedselverlies

Meer samenwerking in de keten kan op verschillende manieren een reductie in voedselverlies realiseren.

Voedselverliezen treden niet alleen op door factoren binnen de eigen bedrijfscontext, maar kunnen zich ook voordoen 'tussen' de schakels in de keten. De oorsprong van deze voedselverliezen zit in bepaalde gemaakte afspraken of onvoldoende samenwerking of communicatie tussen actoren in de keten.

Innovaties in verpakkingen kunnen voedselverlies in de keten terugdringen, maar een goede samenwerking in de keten is een belangrijke voorwaarde om innovaties succesvol door te voeren.

Incidenten in de voedingsketen waarbij grote hoeveelheden perfect eetbaar voedsel plots en voor korte tijd beschikbaar komen (piekstromen) en niet via de voorziene kanalen geconsumeerd kunnen worden, kunnen uitdraaien op voedselverliescrisissen. Goede afspraken tussen de verschillende schakels van de keten over de aanpak van potentiële voedselverliescrisissen kan het voedselverlies beperken.

Gemeenschappelijke doelstelling

De ketenpartners en de Vlaamse overheid zetten in op samenwerking in de keten om voedselverliezen 'tussen' de schakels in de keten terug te dringen, innovatie in verpakkingen te stimuleren en een gemeenschappelijke aanpak voor voedselverliescrisissen op te zetten.

Acties

9. FEVIA Vlaanderen, Boerenbond, Comeos Vlaanderen en Unizo starten in 2016 een traject op om voorbeelden van goede samenwerking en afspraken in de keten te delen onder de bedrijven uit de keten. Deze voorbeelden gaan uit van het verminderen van wederzijdse verliezen en het tegemoet komen aan elkaars noden. We trachten hiervoor goede praktijken/afspraken te verzamelen of concreet in overleg te gaan tussen bedrijven/sectoren onderling. Geïdentificeerde knelpunten en goede praktijkvoorbeelden worden vervolgens verspreid onder de bedrijven uit de verschillende schakels.

10. De Vlaamse overheid, de ketenpartners en Unizo onderzoeken de aanpak van incidenten die tot potentiële voedselverliescrisissen kunnen leiden. Afstemming en samenwerking met federale overheid en andere gewesten wordt voorzien, De communicatie naar de burger komt eveneens aan bod. Ook de voedselhulpsector wordt erbij betrokken. Tegen eind 2016 is er een gezamenlijk draaiboek voor potentiële voedselverliescrisissen.
11. In 2014 hebben de Vlaamse overheid (OVAM) en Fost Plus, in samenwerking met FEVIA Vlaanderen, Comeos Vlaanderen en de Interregionale Verpakkingscommissie (IVC) de rol van verpakkingen in de preventie van voedselverlies onderzocht.
 - 11.1. In 2015 communiceren de Vlaamse overheid (OVAM), Fost Plus, FEVIA Vlaanderen en Comeos Vlaanderen over de rol van verpakkingen in de preventie van voedselverlies, op basis van de resultaten van dit onderzoek.
 - 11.2. FEVIA Vlaanderen en Comeos Vlaanderen, Fost Plus en de Vlaamse Overheid (OVAM) organiseren overleg voor verdere samenwerking inzake (communicatie rond) verpakkingen en voedselverlies.
 - 11.3. De Vlaamse overheid (OVAM) onderhoudt het bestaande Pinterest-platform over innovatieve verpakkingen 'pack2savefood' (opgezet in het project 'Voedselverlies en verpakkingen') om via innovatieve verpakkingen en goede voorbeelden bedrijven, ontwerpers van voedingsverpakkingen en burgers te informeren over de rol van verpakkingen in de preventie van voedselverlies (2015). FEVIA Vlaanderen, Comeos Vlaanderen en FOST Plus werken hieraan mee. FEVIA Vlaanderen en Comeos Vlaanderen promoten de Pinterest-pagina bij hun leden. Consumentenorganisaties worden bij dit platform betrokken.

Actieprogramma 3: Bedrijven sensibiliseren, inspireren en engageren tegen voedselverlies

Voedselverlies heeft voor bedrijven en sectoren in de eerste plaats een duidelijke financiële impact, wat handelen vanuit een puur economisch perspectief noodzakelijk maakt. Tegelijkertijd biedt de preventie en valorisatie van voedselverlies enorme mogelijkheden. Zo kan voedselverlies een verhaal worden met een positieve dynamiek, want bedrijven kunnen problemen omzetten in economische mogelijkheden. Bedrijven kunnen verder gesensibiliseerd worden en warm gemaakt worden om actie te ondernemen.

Gemeenschappelijke doelstelling

Om het bewustzijn over voedselverliezen en de impact ervan te verhogen volgen de ketenpartners en de Vlaamse overheid een strategie bestaande uit drie elementen: sensibiliseren, inspireren en engageren. Sensibiliseren om bedrijven bewust te maken van het probleem. Inspireren met best practices om bedrijven warm te maken om zelf actie te ondernemen. Engageren, m.a.w. hen expliciet over de streep trekken om een vrijwillig engagement op te nemen om de preventie van voedselverlies te verankeren in het beleid van het bedrijf.

Acties

A. Bedrijven sensibiliseren en inspireren

12. Boerenbond, FEVIA Vlaanderen, Comeos Vlaanderen, Horeca Vlaanderen, UBC, Unizo, Flanders' FOOD en IPV (Initiatieven voor Professionele Vorming van de Voedingsnijverheid, het opleidingscentrum van en voor de voedingsindustrie) communiceren naar hun leden met het oog op bewustwording in de respectievelijke sectoren. Deze communicatie wordt ook verstuurd naar de Vlaamse overheid voor monitoringsdoeleinden.
 - 12.1. Boerenbond, FEVIA Vlaanderen, Comeos Vlaanderen, Horeca Vlaanderen, UBC, Unizo, Flanders' FOOD en IPV besteden in de communicatie naar hun leden aandacht aan het thema voedselverliezen.
 - 12.2. Boerenbond behandelt het thema op evenementen gericht op de sector en/of het grote publiek. Boerenbond organiseert op de landbouwbeurs Agriflanders een event om landbouwers te inspireren en te engageren en zo het thema op de agenda te zetten/houden.
 - 12.3. Comeos Vlaanderen behandelt het thema voedselverliezen met haar leden op haar Commissie Duurzame Handel en tijdens de bijeenkomsten van haar interne werkgroep voedselverlies.
 - 12.4. UBC behandelt het thema voedselverliezen met haar leden tijdens de bijeenkomsten van haar interne werkgroep voedselverlies.
13. FEVIA Vlaanderen sensibiliseert vanaf 2015 de voedingsbedrijven, in samenwerking met de Vlaamse overheid, over hoe zij de consument kunnen helpen om minder voedsel te verspillen (bv. via informatie op verpakkingen). Consumentenorganisaties worden bij deze actie betrokken. Er zullen tips en best practices worden verspreid. Er zal de fabrikanten eveneens op gewezen worden welk voordeel dat ook kan bieden voor hen. In het kader van deze actie wordt een soort toolbox voor bedrijven uitgewerkt (tegen 2017). De actie wordt gemonitord via het aantal tips dat verspreid werd.
14. UBC-leden sensibiliseren hun klanten (bedrijven, instellingen) van het belang van bepaalde praktijken die voedselverlies kunnen terugdringen in de keuken en bij de klant door de opmaak van sensibiliserend materiaal (indien mogelijk met feiten en cijfers) en argumentatie en de promotie van dit sensibiliserend materiaal bij hun klanten (2016).
15. Horeca Vlaanderen voert via de Europese koepel een bevraging uit bij horecaverenigingen in de Europese lidstaten om inspiratie op te doen voor de aanpak van voedselverliezen in de horecasector (2015).
16. Flanders' FOOD inspireert bedrijven op vlak van innovatie en technologie door de organisatie van infodagen, netwerkmomenten, voorstelling van inspirerende cases, sensibiliserende artikels,... en met de oprichting van de themagroep 'Voedselverliezen' binnen het Platform Duurzaamheid, waarbinnen workshops met brainstormsessies aanleiding zullen geven tot concrete acties en projecten.

17. Horeca Vlaanderen, UBC en de Vlaamse overheid (OVAM) moedigen de hoogwaardige valorisatie van voedselafval in de horeca en cateringsector aan.
 - 17.1. De Vlaamse overheid (OVAM) communiceert richting horecabedrijven over de mogelijkheden en voordelen van selectieve inzameling, waaronder voedselafval. Er is een samenwerking met Horeca Vlaanderen om op regelmatige basis te communiceren rond selectieve inzameling (start voorjaar 2015). De Vlaamse overheid (OVAM) en UBC bekijken of eenzelfde samenwerking opgestart kan worden met de UBC-leden.
 - 17.2. De UBC-leden bekijken met hun klanten welke mogelijkheden er zijn (in eerste instantie voor de selectieve inzameling van voedselafval en in tweede instantie voor de valorisatie ervan) en sensibiliseren hen over dit thema.
 - 17.3. Horeca Vlaanderen zal in 2015 Febem vragen een calculatortool te ontwikkelen, die ze in 2016-2018 zal promoten naar de horecasector om die te sensibiliseren over de kostprijs van voedselafval en de opportuniteiten van selectieve inzameling.
 - 17.4. De Vlaamse overheid (OVAM) bekijkt de mogelijkheid om de selectieve inzameling van voedselafval in de horeca en de cateringsector aan te moedigen.

18. De Vlaamse overheid nodigt in 2016 de vertegenwoordigers van de witgoedproducenten/invoerders uit voor overleg. De bedoeling is om te bekijken hoe consumenten geholpen kunnen worden om voeding zo optimaal mogelijk thuis te bewaren en daardoor verspilling in de keuken terug te dringen. Concreet kan het gaan, zowel over technische aanpassingen aan het ontwerp van de koelkast of diepvriezer, als over aanpassingen of wijzigingen van de informatie over het gebruik van een toestel. FEVIA Vlaanderen zal deelnemen aan dat overleg en ook consumentenorganisaties zullen bij het overleg worden betrokken. De actie wordt opgevolgd via het aantal afspraken dat gemaakt wordt met de betrokken vertegenwoordigers.

19. De Vlaamse overheid (Agentschap Facilitair Bedrijf) speelt een voortrekkersrol in de grootkeukensector door voedselverlies in de restaurants en catering terug te dringen. Het Agentschap Facilitair Bedrijf heeft de ambitie om voedselverlies in zijn restaurants en catering terug te dringen met 15% tegen 2020.
 - 19.1. Het Agentschap Facilitair Bedrijf voerde eind 2014 een tweede meting uit en communiceert in 2015 over de resultaten van deze meting.
 - 19.2. Op basis van de resultaten worden nieuwe acties opgezet om voedselverlies terug te dringen, waaronder sensibiliseringsacties naar leveranciers en klanten.
 - 19.3. Het Agentschap Facilitair Bedrijf introduceert stapsgewijs de selectieve inzameling van organisch biologisch afval in al zijn restaurants.

20. De Sociale Innovatie Fabriek informeert en sensibiliseert (sociale) ondernemers over sociale innovatie en sociaal ondernemerschap, ontwikkelt mee hun concepten en begeleidt hen richting financiële ondersteuning, onder meer via IWT haalbaarheidsstudies of IWT innovatietrajecten.
 - 20.1. De Sociale Innovatiefabriek houdt een vinger aan de pols m.b.t. nieuwe initiatieven over voedselverlies en ondersteunt ondernemers bij het uittekenen van een sociaal innovatietraject rond voedselverlies. Waar mogelijk brengt de Sociale Innovatie Fabriek verschillende innovatoren en ondernemers samen die voedselverlies aanpakken.

20.2. Boerenbond, FEVIA Vlaanderen, Comeos Vlaanderen, Horeca Vlaanderen en UBC zijn het aanspreekpunt voor sociaal innovatieve initiatieven rond voedselverlies gericht op hun sector.

21. De Vlaamse overheid (Agentschap Facilitair Bedrijf en Departement Kanselarij en Bestuur) stelt binnen het kader van de verduurzaming van overheidsopdrachten modelclausules op rond de preventie van voedselverlies (2015). UBC wordt erbij betrokken. Afstemming wordt voorzien met het federale niveau en de andere gewesten. De Vlaamse overheid zal deze clausules vervolgens integreren in haar bestekken voor cateringsopdrachten en aanbieden aan de lokale besturen.
22. De Vlaamse overheid (Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin) brengt relevante spelers bijeen om het nut van en de mogelijke samenwerking rond sensibilisering over voedselverliezen specifiek in de welzijns- en zorgsector te verkennen (2016). UBC is aanspreekpunt voor de catering en wordt betrokken in deze actie.
23. De Vlaamse overheid (OVAM) integreert de preventie van voedselverlies in haar ondersteuning van alle organisatoren van evenementen en feesten, door middel van de Groenevent-campagne, terug te vinden op www.groenevent.be.

B. Bedrijven stimuleren tot engagement

24. Horeca Vlaanderen ontwerpt in het voorjaar van 2015 een checklist waarbij horecaondernemingen praktische tips en tricks krijgen aangereikt om voedselverlies te reduceren. Horeca Vlaanderen koppelt de checklist aan de vraag om een engagement aan te gaan (een onderschrijven van de engagementsverklaring op maat van de horecabedrijven) en stemt af met de Vlaamse overheid.
25. Boerenbond ontwerpt tegen eind 2015 een checklist waarbij landbouwers praktische tips en tricks krijgen aangereikt om voedselverlies te reduceren. Boerenbond koppelt de checklist aan de vraag om een engagement aan te gaan (een onderschrijven van de engagementsverklaring op maat van de landbouwbedrijven) en stemt af met de Vlaamse overheid.
26. Boerenbond, FEVIA Vlaanderen en Comeos Vlaanderen zetten goede voorbeelden in de kijker (bv. via awards, verkiezingen, enz.). Dit kan een eigen initiatief zijn of dat van een stakeholder of partner uit de keten.
27. Vlaamse overheid (Toerisme Vlaanderen) en Bond Beter Leefmilieu streven ernaar om het thema voedselverspilling te integreren in het Green Key-programma.

Actieprogramma 4: Personeel opleiden om voedselverliezen te voorkomen

Bedrijven hebben nood aan een goed onderbouwde kennisbasis om voedselverliezen in hun processen te voorkomen en te reduceren. Deze kennisbasis zal verder uitgebouwd worden door op schakelniveau specifieke opleidingen en vormingspakketten te organiseren voor de bedrijven en/of de integratie van voedselverlies in relevante bestaande opleidingen en vormingspakketten. Deze opleidingen richten zich zowel op managementniveau als werknemersniveau.

Gemeenschappelijke doelstelling

De ketenpartners zetten per schakel opleidingen en vormingspakketten met een link naar voedselverlies op om werknemers en management nog beter op te leiden en/of te zorgen voor de integratie van het aspect voedselverlies in relevante bestaande opleidingen en vormingspakketten.

Acties

28. IPV (opleidingscentrum van en voor de voedingsindustrie) zorgt voor een permanent opleidingsaanbod met aandacht voor voedselverlies voor werknemers uit de voedingsindustrie. Hiervoor wordt volgens een getrapte aanpak gewerkt.
 - 28.1. Prominente doorverwijzing op de IPV-website naar meerdere bestaande opleidingen die kunnen bijdragen tot reductie van voedselverliezen, vanaf eind 2014 tot minstens eind 2015.
 - 28.2. FEVIA Vlaanderen gaat in 2015 na welke bijkomende opleidingen nuttig zouden zijn om op te nemen in het permanent aanbod van IPV, onder meer op basis van de ervaringen in het NIB-project 'Voedselverlies'. IPV zoekt in 2015-2016 lesgevers om de eventuele hiaten in het beschikbare opleidingsaanbod op te vullen.
 - 28.3. IPV gaat samen met de lesgevers van de bestaande opleidingen na hoe het aspect voedselverlies meer belicht kan worden in het bestaande opleidingsaanbod (2015-2016).

Om deze actie te monitoren kan gekeken worden naar de beschikbare opleidingen en de vermeldingen van voedselverlies binnen de bestaande opleidingen. Daarnaast kan ook de effectieve deelname aan de diverse lessenpakketten opgevolgd worden.

29. IPV (het opleidingscentrum van en voor de voedingsindustrie) zet goede praktijkvoorbeelden van werkplekleren in de kijker. IPV biedt werkplekleren aan in de vorm van BLITS – Begeleid Leren In Teams. Het is gebleken dat deze aanpak aantoonbare resultaten levert, ook op het vlak van voedselverlies. De bedoeling van de promotie is om andere bedrijven te inspireren en te tonen hoe goed geïnformeerde en bewuste werknemers de voedselverliezen kunnen terugdringen op de productievloer. De actie wordt opgevolgd door het aantal praktijkvoorbeelden dat in de kijker geplaatst wordt. De actie is vanaf 2014 van start gegaan en gaat door zolang er nieuwe praktijkvoorbeelden beschikbaar zijn.
30. Horeca Vlaanderen overlegt met Horeca Vorming Vlaanderen om vanaf september 2016 de preventie van voedselverliezen te integreren in alle voedselgerelateerde horeca-opleidingen. Om deze actie te monitoren kan gekeken worden naar de beschikbare opleidingen en de vermeldingen van voedselverlies binnen de bestaande opleidingen. Daarnaast kan ook de effectieve deelname aan de diverse lessenpakketten opgevolgd worden.

31. Boerenbond ontwikkelt een vormingspakket voor landbouwbedrijven en integreert dit vanaf 2016 in haar vormingsaanbod voor landbouwers.
32. Comeos moedigt haar leden aan om de preventie van Voedselverlies in de interne opleidingen te integreren.
33. UBC moedigt haar leden aan om de preventie van voedselverlies in de interne opleidingen te integreren.

Actieprogramma 5: Consumenten sensibiliseren, inspireren en engageren rond voedselverlies

Voedselverspilling in huishoudens kun je verminderen door gewoontegedrag in vraag te stellen, handelingsperspectief te bieden en oplossingen haalbaar te maken. Daartoe moet een slimme mix van informatieve en educatieve middelen worden ingezet in wisselende contexten (thuis, op school, bij aankoop, op restaurant, in de vrije tijd,...). De ketenpartners en de Vlaamse overheid nemen het engagement op om de consument te sensibiliseren en op een positieve manier te ondersteunen rond het thema. Hiervoor gaan we ook de samenwerking met de stakeholders aan (zie governance).

Gemeenschappelijke doelstelling

De acties in dit actieprogramma hebben als uiteindelijk doel het terugdringen van voedselverlies bij de particuliere consument. De Vlaamse overheid (Departement Leefmilieu, Natuur en Energie) stemt daartoe af met alle betrokken actoren. In eerste instantie wordt gewerkt rond drie groepen van acties:

- De burger krijgt een aantal handelingsperspectieven aangereikt opdat deze zijn/haar voedselverlies thuis kan beperken. *(A. Samen communiceren tegen voedselverlies).*
- De jongeren groeien op met het beeld dat voedselverlies niet kan. Zij vormen immers de burgers en professionelen van morgen. Daarom is het belangrijk dat zij van jongs af aan opgroeien in een omgeving waar voedsel naar waarde wordt geschat en niet verspild wordt. *(B. Jongeren inspireren met goede voorbeelden).*
- Burgers worden geprikkeld hun actuele voedingsgewoonten in vraag te stellen. Gewoontes zijn moeilijk te veranderen. Het vereist een scala van strategieën die nauw op elkaar afgestemd moeten zijn. *(C. Burgers betrekken rond het thema).*

Acties

A. Samen communiceren tegen voedselverlies

34. De Vlaamse overheid (Departement Leefmilieu, Natuur en Energie) communiceert naar de burger rond het thema. Bestaande overheidsinitiatieven (bv. website rond voedselverlies, factsheet met consumentencijfers,...) worden onderhouden en verder uitgebouwd. Waar leemtes worden gedetecteerd wordt de mogelijkheid van nieuwe initiatieven onderzocht. Indien mogelijk stelt zij de communicatie-initiatieven van de verschillende partners (overheid, ketenpartners, stakeholders,...) maximaal op elkaar af, zodat deze gestroomlijnd en versterkt worden.

35. Horeca Vlaanderen en de Vlaamse overheid (Departement Leefmilieu, Natuur en Energie) zorgen, in overleg met FAVV, voor correcte informatie over de voedselveiligheidsreglementering bij het meenemen van voedseloverschotten door de consument in de Vlaamse horecasector (de 'doggybag' of het 'restorestje').
 - 35.1. Horeca Vlaanderen informeert haar leden hoe ze correct de 'doggybag' of het 'restorestje' kunnen introduceren als de leden die ter beschikking willen stellen aan hun klanten.
 - 35.2. De Vlaamse overheid (Departement Leefmilieu, Natuur en Energie) hanteert en promoot de richtlijnen, opgesteld door FAVV, voor de consument over het correcte gebruik van de 'doggybag' of het 'restorestje'. Horeca Vlaanderen en de consumentenorganisaties worden hierbij betrokken.
36. Comeos moedigt haar leden aan om acties te ondernemen richting de consument om voedselverlies te vermijden. Comeos-leden zetten eigen sensibiliseringsinitiatieven verder om voedselverspilling bij de consument te verminderen. Dat kan op verschillende niveaus en op verschillende wijzen. De leden rapporteren jaarlijks over deze initiatieven aan Comeos.
37. VLAM neemt de preventie van voedselverlies mee in haar communicatie als onderliggende boodschap, daar waar het relevant is. VLAM en de Vlaamse overheid (Departement Leefmilieu, Natuur en Energie) stemmen hierover af (2015).
38. VLAM voert de campagne 'VIS, very important selection, vers gevist door onze vissers' uit, in samenwerking met de NorthSeaChefs. De campagne heeft als doel om vissoorten onder de aandacht te brengen die door onze vissers aangevoerd worden, vaak ook als bijvangst. Op die manier wil men de consument laten kennis maken met minder bekende vissoorten. In overleg met de sector bepaalt VLAM telkens een 'vis van de maand', rekening houdend met de kwaliteit, de seizoenen, de aanvoer in de vismijnen en de initiatieven inzake duurzaamheid in de sector.
39. De Vlaamse overheid (OVAM) onderzoekt de mogelijkheden van nieuwe media om te communiceren naar de consument (2015-2016).
40. De Vlaamse overheid (Departement Leefmilieu, Natuur en Energie) bekijkt de mogelijkheden om kennis, attitude en gedrag van de consument over voedselverlies te monitoren. De consumentenorganisaties worden hierbij betrokken.

B. De jeugd inspireren

41. De Vlaamse overheid (Departement Leefmilieu, Natuur en Energie) coördineert acties rond het thema naar de jeugd. Door het gericht samenbrengen van verschillende stakeholders uit de onderwijswereld, de jeugdsector en de relevante ketenpartners worden initiatieven ontwikkeld om voedselverlies in de leefwereld van de jongeren (schoolcontext, vrije tijd,...) te beperken, en streven we er naar om het thema duurzaam te integreren in de bestaande curricula.
42. Boerenbond bekijkt samen met Plattelandsklassen hoe de aandacht voor voedselverliezen in zijn educatieve programma's kan worden geïntegreerd (2016).

43. De Vlaamse overheid (Departement Landbouw en Visserij) bekijkt de mogelijkheid om educatieve acties rond voedselverlies op te zetten in het kader van het Europese schoolfruit- en schoolmelk-programma (2015).

C. Burgers betrekken

44. De Vlaamse overheid (Departement Leefmilieu, Natuur en Energie) wil door samenwerking met verschillende partners burgers mobiliseren rond het thema. Door in te zetten op sociale interactie verhoogt de kans dat de burger zijn actuele voedingsgewoonten kritisch bevroegt en verandert. Dat kan slechts slagen door ook een beroep te doen op externe partners. We denken hierbij bv. aan verenigingen en lokale overheden. Bestaande en toekomstige initiatieven worden in kaart gebracht en waar mogelijk ondersteund. Zinnvolle samenwerkingsverbanden worden gestimuleerd.
45. Boerenbond werkt samen met partners om burgers te sensibiliseren.
- 45.1. Boerenbond en Landelijke Gilden werken samen, ondersteunen en nemen deel aan acties van andere keten- en middenveldpartners om consumenten te sensibiliseren (bv. Feeding the 5000, debatavonden...).
- 45.2. Boerenbond biedt, in samenwerking met de Vlaamse overheid (OVAM) en Vlaco vzw, de leden van de Landelijke Gilden een pakket vorming en voorlichting aan, gericht op sensibilisering, preventie van voedselverlies, verwerking van overschotten en aandacht voor voedselverliezen in het Zuiden (i.s.m. Trias).
- 45.3. Boerenbond sensibiliseert Landelijke Gilden, KVLV (nadruk op deeleconomie), Agra en andere landbouworganisaties.

Actieprogramma 6: Nieuwe samenwerkingsmodellen tussen reguliere en sociale economie

Om tegemoet te komen aan de bevoorradingproblematiek van voedselhulpinitiatieven enerzijds en een oplossing te bieden voor bedrijven die niet-vermarktbaar overschotten willen valoriseren naar humane consumptie anderzijds, heeft er zich de afgelopen jaren een nieuwe niche binnen de sociale economie ontwikkeld. Organisaties in deze niche kanaliseren voedseloverschotten uit de voedselketen richting sociale redistributie aan mensen in armoede. Samenwerking tussen de reguliere economie, sociale economie en voedselhulpinitiatieven staat hierbij centraal. Innovatieve vormen van samenwerking krijgen intussen vorm en zijn klaar voor opschaling.

Gemeenschappelijke doelstelling

De Vlaamse overheid en de ketenpartners ondersteunen hefboomprojecten die de huidige niet-vermarktbaar voedseloverschotten in de voedselketen kanaliseren richting sociale redistributie aan mensen in armoede en waarbij samenwerking tussen de reguliere economie en sociale economie centraal staat.

Acties

46. Het project “Hefboomprojecten maken gezonde voeding bereikbaar voor iedereen!” heeft als doel om innovatieve samenwerkingen te realiseren tussen de sociale en reguliere economie om kwalitatieve voedseloverschotten te kanaliseren richting sociale redistributie aan mensen in armoede. Binnen het project zal de effectieve implementatie van de in het project “Sociaal aan de slag met voedselverlies” ontwikkelde ondernemingsplannen, gericht op veilingen en supermarkten, worden gerealiseerd.

Het hefboomproject “Samenwerking met supermarkt” bestaat uit de implementatie van het ondernemingsplan gericht op de integratie van voedseloverschotten uit de supermarkt in de werking van een sociaal restaurant. In dit ondernemingsplan vinden sociale restaurants een handleiding voor samenwerking met supermarkten. Binnen het kader van het hefboomproject wordt er eveneens een pilootproject voor een logistiek samenwerkingsverband tussen sociale organisaties en supermarkten opgezet en begeleiding bij implementatie van regionale logistieke samenwerkingsverbanden m.b.t. voedseloverschotten voorzien.

Het hefboomproject “Samenwerking met veiling” bestaat uit de implementatie van het ondernemingsplan gericht op de samenwerking tussen een groenteveiling, sociale economie organisaties en voedselhulpinitiatieven. In dit ondernemingsplan worden de mogelijkheden bekeken voor sociale economie organisaties om met overschotten van de veiling aan de slag te gaan met het oog op maximale bevoorrading van voedselhulpinitiatieven en valorisatie. Het hefboomproject omvat de begeleiding van twee pilootprojecten op het terrein en de promotie en begeleiding van gelijkaardige samenwerkingen bij andere veilingen.

46.1 De Vlaamse minister bevoegd voor Armoedebestrijding financiert het project “Hefboomprojecten maken gezonde voeding bereikbaar voor iedereen” (2015-2017) om innovatieve samenwerkingen te realiseren tussen de sociale en reguliere economie.

- 46.2 Komosie voert het project “Hefboomprojecten maken gezonde voeding bereikbaar voor iedereen” (2015-2017) uit in samenwerking met relevante partners.
- 46.3 Comeos Vlaanderen is het aanspreekpunt voor de realisatie van het hefboomproject “Samenwerking met supermarkt” (2015-2017).
- 46.4 Boerenbond ondersteunt de realisatie van het hefboomproject “Samenwerking met veiling” (2015-2017).
- 46.5 De Vlaamse Regering bepleit bij de federale overheid de mogelijkheid om de steun van het Fonds voor Europese hulp aan de meest behoeftigen (federaal geregeld) mee in te zetten voor acties/hefboomprojecten van organisaties in de sociale economie rond voedseloverschotten.
47. Het project “Distributief model voor gezonde voeding. Hefboom voor sociale activering” heeft als doel een distributief model te creëren dat instaat voor het centraliseren, verdelen en aanbieden van producten (gezonde voeding en basisproducten) en ondersteunende diensten die via bestaande actoren (vrijwilligersinitiatieven, socio-culturele en sociale diensten, bestaande winkelstructuren en ontmoetingsplaatsen) kunnen worden aangeboden/verkocht aan maatschappelijk kwetsbare personen. Het sociaal distributiemodel voor gezonde voeding en basisproducten heeft een bijzondere meerwaarde in het sociaal activeren van kwetsbare mensen. Het model creëert opleiding en tewerkstelling, stimuleert een gezonde levensstijl, bouwt aan het zelfvertrouwen en het positief zelfbeeld van mensen die leven/terechtgekomen zijn in kwetsbare (leef-) omstandigheden en ontwikkelt een ondersteunend netwerk van welzijnsactoren. Daarnaast wordt er voorzien in betaalbare en kwaliteitsvolle voeding. Voor mensen met een beperkt budget wordt voeding steeds moeilijker betaalbaar.

Tegen mei 2015 wil RIMO Limburg starten met het sociaal distributieplatform, in eerste instantie met een beperkt aantal producten om een kwalitatieve aanpak te kunnen verzekeren.

- 47.1 De Vlaamse minister bevoegd voor Armoedebestrijding financiert het project “Distributief model voor gezonde voeding. Hefboom voor sociale activering” (2014-2016).
- 47.2 RIMO voert het project “Distributief model voor gezonde voeding. Hefboom voor sociale activering” (2014-2016) uit in samenwerking met relevante partners.
48. Onder coördinatie van de Vlaamse minister bevoegd voor Armoedebestrijding worden opportuniteiten voor samenwerking rond sociaal aan de slag gaan met voedselverlies verkend en opgevolgd (2015-2019). Dit bouwt voort op het overleg, getrokken door Komosie, met onder meer Boerenbond, FEVIA Vlaanderen, Comeos Vlaanderen, UBC, Horeca Vlaanderen en Unizo. Ook andere relevante partners worden erbij betrokken: Netwerk tegen Armoede, Sociale Kruideniers Vlaanderen, Voedselbanken, vrijwilligersorganisaties, sociale restaurants, samenlevingsopbouw, Binnen dit overleg worden bovenvermelde projecten opgevolgd, maar is ook ruimte voor andere initiatieven.

Actieprogramma 7: Het schenken van voedseloverschotten promoten en faciliteren

Wanneer er voedseloverschotten optreden in de keten, dienen deze in eerste instantie voor menselijke consumptie ingezet te worden. Een belangrijk kanaal hierbij is het doneren van voedseloverschotten aan sociale organisaties om ze te laten doorstromen naar mensen in (voedsel)nood. Het doneren van voedseloverschotten dient te worden gepromoot bij de bedrijven. Daarnaast moeten drempels die donatie bemoeilijken of onmogelijk maken, weggewerkt worden.

Gemeenschappelijke doelstelling

De ketenpartners en de Vlaamse overheid promoten het schenken van voedseloverschotten en faciliteren dat door bestaande drempels weg te werken.

Acties

49. Ontwikkeling van een interactieve web-applicatie om voedseloverschotten te bestrijden door schenkingen aan voedselhulporganisaties te vergemakkelijken (2015)
 - 49.1. De Vlaamse minister bevoegd voor Armoedebestrijding en de federale overheid financieren de ontwikkeling van de interactieve web-applicatie (2015).
 - 49.2. Komosie ontwikkelt de interactieve web-applicatie en betreft hierbij de ketenpartners. Midden 2015 is de web-applicatie operationeel.
 - 49.3. Boerenbond, FEVIA Vlaanderen, Comeos Vlaanderen, UBC en Horeca Vlaanderen informeren hun leden over de web-applicatie en leveren een inhoudelijke bijdrage aan de verdere ontwikkeling van de web-applicatie (2015).

50. Boerenbond, FEVIA Vlaanderen, Comeos Vlaanderen, UBC en Horeca Vlaanderen promoten bij hun leden het schenken van voedseloverschotten aan sociale organisaties om ze te laten doorstromen naar mensen in nood (doorlopende actie).

51. FEVIA Vlaanderen, Comeos Vlaanderen en de Vlaamse overheid bundelen de krachten met andere organisaties om het vrijwillig wegschenken van voedingsproducten te stimuleren in de strijd tegen voedselverlies. De vorige federale regering heeft het mogelijk gemaakt om de btw bij het gratis wegschenken van voedingsproducten terug te vorderen onder één specifieke regeling. Meer bepaald kan de btw teruggevorderd worden voor schenkingen aan erkende Voedselbanken, onder bepaalde voorwaarden. Schenkingen zouden nog meer gestimuleerd kunnen worden als er een uitbreiding zou komen van dergelijke fiscale maatregelen (bv. ook voor schenkingen aan andere voedselhulporganisaties). Concreet zal de vraag officieel worden voorgelegd aan de betrokken federale minister en desgevallend zullen de concrete modaliteiten met de overheidsdiensten besproken worden. De actie is reeds gestart in 2014 en kan opgevolgd worden aan de hand van de bereikte fiscale maatregelen.

Actieprogramma 8: Onderzoek ondersteunt keten en overheid

Door middel van gecoördineerd vraaggedreven onderzoek brengen we prioritaire hotspots van voedselverliezen doorheen de keten in kaart en komen we tot innovaties en hefboomen waarmee we voedselverliezen kunnen reduceren en hoogwaardig valoriseren, met de cascade van waardebehoud als leidraad.

Verschillende kennisinstellingen onderzoeken, vaak in samenwerking met de ketenpartners en/of de Vlaamse overheid, de preventie van voedselverliezen en de optimale valorisatie van reststromen.

Gemeenschappelijke doelstelling

Door middel van onderzoek ondersteunen de keten en de Vlaamse overheid de bedrijven, sectoren en beleidsmakers om voedselverlies terug te dringen en nevenstromen hoogwaardig te valoriseren.

Acties

52. Flanders' FOOD, het innovatieplatform van de voedingsindustrie, heeft voor 4 jaar (2014 tot eind 2017), een themagroep Voedselverliezen opgericht binnen het Platform Duurzaamheid.
 - 52.1. Flanders' FOOD werkt binnen de themagroep Voedselverliezen vraaggedreven wetenschappelijk technologische onderzoeksprojecten in de voedingsindustrie uit. De bedoeling is om wetenschappelijk/technologisch antwoorden te bieden op oorzaken van voedselverlies bij agrovoedingsbedrijven en daarmee te streven naar een hogere procesefficiëntie ('world class production'). Vragen en opportuniteiten tot projecten zullen voornamelijk uit de materialenscan voortvloeien. De landbouwsector zal betrokken worden bij sectoroverschrijdende onderzoeksprojecten. Als indicator voor deze actie wordt het aantal opgezette acties/projecten beschouwd.
 - 52.2. De Themagroep Voedselverliezen zal ook ingezet worden voor kennisuitwisseling rond het thema binnen de sector door activiteiten te organiseren zoals infodagen, netwerking, voorstelling van inspirerende cases.
 - 52.3. Comeos Vlaanderen organiseert in 2015 een overleg met Flanders' FOOD om samenwerkings-mogelijkheden tussen het innovatieplatform van de voedingsindustrie en de distributiesector te onderzoeken. Als dat overleg tot een positieve conclusie leidt, zal Comeos Vlaanderen, samen met Flanders' FOOD en/of FEVIA Vlaanderen verdere stappen bepalen.

53. Boerenbond onderzoekt welke innovaties de landbouwer kunnen helpen in de preventie van de voedselverliezen op het landbouwbedrijf in relatie tot de keten.
 - 53.1. Boerenbond onderzoekt in samenwerking met het Steunpunt Hoeveproducten de rol en de potentie van de korte keten in de preventie van voedselverliezen (2015). Consumentenorganisaties worden in dit onderzoek geconsulteerd.
 - 53.2. Boerenbond stimuleert het Innovatiesteunpunt tot projecten om voedselverliezen tegen te gaan en nevenstromen te valoriseren.
 - 53.3. De Vlaamse overheid (Departement Landbouw en Visserij) gebruikt de onderzoeksresultaten om bestaande ondersteuning van de landbouwsector bij te sturen om voedselverliesinnovaties te faciliteren.

54. De Vlaamse overheid (Departement Landbouw en Visserij) onderzoekt in samenwerking met de versketen de impact van cosmetische kwaliteitseisen op voedselverlies en valorisatie.
- 54.1. De Vlaamse overheid (Departement Landbouw en Visserij) schrijft een onderzoeksproject uit over de impact van cosmetische kwaliteitseisen op voedselverlies en valorisatie. Het onderzoeksproject moet een probleemanalyse maken, de situatie in kaart brengen, cijfermateriaal verzamelen en handelingsperspectieven aanreiken. Relevante stakeholders en consumentenorganisaties worden bij dit onderzoeksproject betrokken.
- 54.2. Boerenbond, Comeos Vlaanderen, FEVIA Vlaanderen en Fresh Trade Belgium zetten hun schouders onder het project door te helpen om cijfermateriaal en informatie te verzamelen en bedrijven (cases) erbij te betrekken.
- 54.3. Flanders' FOOD neemt de onderzoeksresultaten binnen het Platform Duurzaamheid mee om na te denken over opportuniteiten om afgekeurde groenten en fruit te verwerken. Flanders' FOOD zal tevens nadenken over verwerking tot andere (innovatie) producten voor humane consumptie, wat nodig is indien groenten en fruit niet onmiddellijk via distributie vermarkt kunnen worden.
55. De Vlaamse overheid (ILVO) onderzoekt de preventie van voedselverliezen en de optimale valorisatie van reststromen uit land- en tuinbouw en visserij (2015-2020). Het doel van deze onderzoeksprojecten is de ontwikkeling van praktisch en economisch haalbare, geïntegreerde valorisatieroutes, gedragen door de sector, én mikkend op duurzame meerwaardecreatie.

Actieprogramma 9: Meten is weten, voor bedrijf en beleid

Een robuuste kennisbasis is noodzakelijk om een onderbouwd beleid op te zetten en juiste strategische keuzes te maken in de aanpak van voedselverlies. Een cijfermatige onderbouwing van voedselverlies en -valorisatie doorheen de keten staat daarbij centraal. Een monitoring in de tijd maakt de vooruitgang meetbaar.

Gemeenschappelijke doelstelling

De Vlaamse overheid en de ketenpartners maken gezamenlijke afspraken over een monitoring van voedselverlies en voedselvalorisatie in de hele keten, in lijn met de Europese werkzaamheden op het vlak van monitoring. Overheid en ketenpartners leveren cijfers aan. De monitoring wordt gebruikt om de vooruitgang te meten en de inspanningen van de keten en het beleid te evalueren en bij te sturen.

Acties

56. De Vlaamse overheid, de ketenpartners en Buurtsuper.be maken gezamenlijk afspraken over de monitoring tegen eind 2015. De Vlaamse overheid (Departement Landbouw en Visserij) coördineert in 2016 de opmaak van een monitoringsrapport over voedselverlies in Vlaanderen op basis van bijdragen van de ketenpartners en Buurtsuper.be.
57. De Vlaamse overheid en de ketenpartners leveren cijfers aan voor de monitoring.
- 57.1. De Vlaamse overheid (Departement Landbouw en Visserij), ILVO en Boerenbond verfijnen in 2016 de bestaande cijfers over voedselverlies en voedselvalorisatie in de landbouw.

- 57.2. FEVIA Vlaanderen levert, in samenwerking met Flanders' FOOD, geanonimiseerde en geaggregeerde resultaten van de materialenscans bij voedingsbedrijven en van het recent uitgevoerde NIB-project 'Voedselverlies' aan de overheid in het kader van de gezamenlijke monitoring.
- 57.3. Comeos Vlaanderen levert geanonimiseerde en geaggregeerde resultaten van de monitoring bij distributiebedrijven aan de overheid in het kader van de gezamenlijke monitoring.
- 57.4. UBC levert geanonimiseerde en geaggregeerde resultaten van de monitoring bij cateringbedrijven aan de overheid in het kader van de gezamenlijke monitoring.
- 57.5. Horeca Vlaanderen vraagt Guidea om verlies en valorisatie in de horecasector te meten en cijfers aan te leveren voor de monitoring.
- 57.6. Buurtsuper.be voert een enquête uit over voedselverlies bij haar leden in het kader van de gezamenlijke monitoring.
- 57.7. De Vlaamse overheid (OVAM) verzamelt, in samenwerking met FEVIA Vlaanderen, cijfers over de stromen van organisch biologisch afval tijdens en na de productie en de bestemming ervan (herhaling van de bevraging van de sector in het kader van de biomassa-inventaris).
- 57.8. De Vlaamse overheid (OVAM) maakt voedselafvalstatistieken op voor de keten, op basis van het Integraal Milieujaarverslag van bedrijven.
- 57.9. De Vlaamse overheid (OVAM) doet aan dataverzameling. In 2015 zijn de resultaten beschikbaar van de tweede sorteeraanlyse huishoudelijk restafval (cijfers voor 2014).

Governance

Coördinatie en voorzitterschap

Boerenbond, FEVIA Vlaanderen, Comeos Vlaanderen, Unie Belgische Catering, Horeca Vlaanderen, OIVO en de Vlaamse Overheid zijn de initiatiefnemers van de Ketenroadmap Voedselverlies ter concretisering van de Engagementsverklaring 'Samen tegen Voedselverlies'. De coördinatie en de opvolging van de uitvoering gebeurt via het Vlaams Ketenplatform Voedselverlies waarin de 5 ketenpartners (UBC is lidorganisatie van Comeos, beide sectororganisaties worden door eenzelfde persoon vertegenwoordigd) en de Vlaamse overheid (delegatie van de Interdepartementale Werkgroep Voedselverlies, zie verder) zetelen, plus een vertegenwoordiger van de consumentenorganisaties: OIVO. Het voorzitterschap wisselt jaarlijks tussen de verschillende ketenpartners, het secretariaat ligt bij de Vlaamse Overheid.

Het Vlaams Ketenplatform Voedselverlies functioneert voor de looptijd van de roadmap en kan verlengd worden mits alle partners akkoord gaan.

Uitvoering en opvolging

De ketenpartners Boerenbond, FEVIA Vlaanderen, Comeos Vlaanderen, Unie Belgische Catering en Horeca Vlaanderen dragen gezamenlijk de primaire verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de ketenroadmap. De Vlaamse overheid draagt de primaire verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de overheidsacties en heeft een faciliterende en ondersteunende rol.

Voor de uitvoering van de acties kunnen de ketenpartners en de Vlaamse overheid werkgroepen oprichten waarbij externe stakeholders betrokken kunnen worden. Vanuit deze werkgroepen wordt er teruggekoppeld naar het Vlaams Ketenplatform Voedselverlies.

De ketenpartners, de Vlaamse overheid en OIVO zijn per actie doelstellingen en opvolgingsindicatoren (hoe meten we vooruitgang naar de doelstelling) overeengekomen. Jaarlijks, te beginnen vanaf 2016, wordt een rapport opgesteld van de vooruitgang in de uitvoering van de Ketenroadmap. Het rapport bevat een stand van zaken van de uitvoering van de acties en toont de voortgang aan de hand van opvolgingsindicatoren. Er wordt maximaal getracht om de impact van de uitgevoerde acties in kaart te brengen. Tenslotte bespreekt het rapport ook nieuwe acties.

In de schoot van het Vlaams Ketenplatform Voedselverlies organiseert de Vlaamse overheid de opmaak van het rapport. De ketenpartners en de Vlaamse overheid leveren inhoudelijke bijdragen. Het rapport wordt overgemaakt aan de Vlaamse Regering en het Vlaams Parlement.

Betrokkenheid externe partners

Bij de uitvoering van bepaalde acties worden sectororganisaties betrokken.

Naargelang de agenda kunnen stakeholders (bv. FAVV voor het aspect voedselveiligheid) gevraagd worden om deel te nemen aan een of meerdere vergaderingen van het Vlaams Ketenplatform Voedselverlies of zijn werkgroepen.

Voor samenwerking rond sociaal aan de slag gaan met voedselverlies is het aanspreekpunt het overleg onder coördinatie van de Vlaamse minister van Armoedebestrijding waarin alle relevante partners worden betrokken (zie actie 48).

De Vlaamse overheid (Departement Leefmilieu, Natuur en Energie) faciliteert de contacten tussen de verschillende stakeholders met betrekking tot het consumentenluik. Een consumenten aanpak kan immers slechts slagen als niet alleen de ketenactoren en de Vlaamse overheid meedoen, maar ook wordt samengewerkt met andere actoren als lokale overheden, onderwijs, maatschappelijk middenveld, academici, enz. Voor de uitvoering van een actie kan het nuttig blijken om hiervoor specifieke fora op te zetten.

Het OIVO stimuleert de kennisuitwisseling tussen ketenpartners en consumentenorganisaties over het voorkomen en verminderen van voedselverliezen bij de consument en vormt voor de ketenpartners het eerste aanspreekpunt in de richting van de ledenorganisaties. Het OIVO vervult een brugfunctie tussen de verschillende partijen door de ketenpartners te informeren als er opportuniteiten zijn om deel te nemen aan acties van consumentenorganisaties en consumentenorganisaties op de hoogte te brengen van relevante acties door de ketenpartners.

Het Vlaams Ketenplatform Voedselverlies zal jaarlijks een stakeholderoverleg opzetten.

Afstemming met Vlaamse overheid

De Vlaamse overheid heeft een faciliterende en ondersteunende rol in de uitvoering van de ketenroadmap en neemt hiervoor het secretariaat waar van het Vlaams Ketenplatform Voedselverlies. Binnen de Vlaamse overheid staat de interdepartementale werkgroep voedselverlies in voor de coördinatie van het Vlaamse beleid inzake voedselverlies over alle beleidsdomeinen heen.

Afstemming buiten Vlaanderen

De ketenpartners, OIVO en de Vlaamse overheid leggen de nodige linken met initiatieven die buiten Vlaanderen ondernomen worden om voedselverliezen terug te dringen. Verschillende ketenpartners zijn actief in de drie gewesten en/of op het federale niveau en/of hebben via hun lidmaatschap bij de Europese sectororganisaties een inbreng bij initiatieven op Europees niveau.

De Vlaamse overheid neemt deel aan overleg op Belgisch niveau, waaraan de gewesten en de federale overheid deelnemen om te komen tot een coherent en geïntegreerd beleid. De Vlaamse overheid neemt deel aan overleg op Europees niveau tussen de lidstaten en de Europese Commissie.

Verbreden engagement

De ketenpartners, OIVO en de Vlaamse overheid zullen een brede maatschappelijke coalitie (de 'voedselverliescoalitie') op de been brengen om voedselverliezen te reduceren. Een overzicht van de leden is beschikbaar op www.vlaanderen.be/landbouw/voedselverlies.

Bedrijven, ketenorganisaties en stakeholders worden opgeroepen om de engagementsverklaring te onderschrijven en toe te treden tot de voedselverliescoalitie. De ketenpartners, OIVO en de Vlaamse overheid promoten deze mogelijkheid en zetten toegetreden leden in de kijker.

Externe communicatie

Ketenpartners, de Vlaamse overheid en OIVO maken communicatie-afspraken voor wanneer er gezamenlijk naar het brede publiek gecommuniceerd wordt over acties in het kader van de ketenroadmap. Dit kan gaan over de voorstelling van de resultaten van projecten of onderzoek, persberichten over belangrijke mijlpalen, communicatie bij de jaarlijkse rapportering over de uitvoering van de ketenroadmap, enz. Communicatie vanuit de ketenpartners richting de consument wordt op voorhand meegedeeld aan de andere ketenpartners.

De Vlaamse overheid werkt een gemeenschappelijke webpagina over voedselverlies uit waarop professionals en burgers terecht kunnen rond het thema voedselverlies. Deze website biedt een venster op het beleid en acties van overheid en keten in Vlaanderen om verliezen terug te dringen. De website wordt gekoppeld aan de bestaande sensibiliserende website gericht op de burger/consument: www.lne.be/voedselverlies.

Het e-zine voedselverlies blijft een viermaandelijks nieuwsbrief, onder redactie van de Vlaamse overheid, dat de voedselverliesprofessional op de hoogte houdt van het reilen en zeilen van het dossier voedselverlies binnen en buiten Vlaanderen. De verschillende ketenpartners leveren inhoudelijke bijdragen aan.

Bijlage: wie is wie?

De initiatiefnemers van de Ketenroadmap Voedselverlies zijn:

Boerenbond

beroepsorganisatie voor land- en tuinbouwers

www.boerenbond.be

FEVIA Vlaanderen

Vlaamse gewestelijke afdeling van FEVIA, federatie van de Belgische voedingsindustrie.

www.feviavlaanderen.be

Comeos Vlaanderen

Vlaamse afdeling van Comeos, federatie van de Belgische handel en diensten

www.comeos.be

Unie Belgische Catering

beroepsfederatie voor grootkeukenprofessionals

www.comeos.be

Horeca Vlaanderen

sectororganisatie van de horeca

www.horecavlaanderen.be

Unizo

Unie van Zelfstandige Ondernemers

www.unizo.be

Buurtsuper.be

UNIZO organisatie van de zelfstandige voedingshandel

<http://www.buurtsuper.be>

OIVO

Onderzoeks- en Informatiecentrum van de Verbruikersorganisaties

www.oivo.be

Vlaamse overheid

Interdepartementale Werkgroep Voedselverlies

www.vlaanderen.be/landbouw/voedselverlies